

МЕЂУНАРОДНА АРАПСКА КЊИЖЕВНА НАГРАДА

Међународну награду у области арапске књижевности „Ибн Араби” основала је шпанска издавачка кућа Сијал Пигмалион 2017. поводом своје двадесете годишњице. Међународни жири сваке године предлаже за лауреате књижевнике који пишу на арапском, у категоријама поезије, прозе или есеја, као и њихове преводиоце. Награда носи име по Ибн Арабију (1165–1240), суфијском мистичку, филозофу, песнику, путнику и мудрацу, родом из Мурсије, кога су суфијски мудраци вековима сматрали „највећим међу учитељима”, а који је највише упамћен по љубавној поезији, онтолошком учењу о „једнакости свих бића” и заговарању једнакости свих религија.

Овогодишњи добитник је саудијски књижевник Хатем Ал-Шехри за књигу поезије *Огакле долази сва ѿа смрти?* и целокупно књижевно дело. Ал-Шехри је објавио шеснаест књига поезије и због свог иновативног приступа се сматра једним од најзначајнијих књижевних гласова Саудијске Арабије. Поред песничког стваралаштва, радио је и у издавачкој индустрији, као први књижевни агент у својој држави и промотер књижевности земаља Арабијског полуострва на међународним књижевним платформама и телевизијски новинар.

Ал-Шехријеву поезију одликују теме меланхолије, егзистенцијалног промишљања и потраге за значењем у ситуацијама очаја и безнађа, живописне слике које провоцирају на размишљање, али и отварају приступачнији пут главним песничким преокупацијама. Песме су му прожете истовремено и љубављу и окрутношћу, тугом и пријатељством, а са болом се песник суочава громогласно и кохерентно. Како истиче жири, његови стихови заслужују превод на све језике „јер у срце улазе својим меким и флексибилним језиком, чврстим и разобрученим речником”. У награђеној збирци

Одакле долази сва ѿа смрѿи? Ал-Шехри смело трага за изобличеним *ја*, које и пати и сања, које је и одсутно и збуњено, за истрошеним идентитетом у непрестаном превирању и стварању нових личности и могућности за излазак из кризе. Својом непосредношћу, креативним увидима и самосвешћу, песник „као да је пустио перо да разбије границе између себе и читаоца, стварности и сна, онога што се заправо догађа и онога што се жели, производећи својим писањем моћну фузију са самим собом”.

НАГРАДА „КАРЛОС ФУЕНТЕС”

Министарство културе Мексика и Национални аутономни универзитет Мексика објавили су име овогодишњег добитника Награде „Карлос Фуентес”. По други пут од њеног оснивања 2012, лауреат је песник, Луис Гарсија Монтеро (Мадрид, 1958). Шпански књижевник је, поред поезије, објављивао и књиге есеја и критике, био је предавач на Универзитету у Гранади, а тренутно је директор Института Сервантес. Био је супруг преминуле шпанске књижевнице Алмудене Грандес.

Жири је у саопштењу истакао „широку песничку путању лауреата и његове доприносе шпанском језику, како на плану поезије, тако и као есејиста”. Као заговорник неговања „поезије искуства”, под чиме подразумева свакодневно поетско писање и проживљеност поетског тренутка, Гарсија Монтеро је ступио на књижевну сцену крајем седамдесетих, као потписник манифеста „друге или нове сентименталности” (заједно са песницима Хавијером Егеом и Алваром Салвадором). Најупечатљивија карактеристика његове поезије је историјско-биографски наративизам, са театралном или новелистичком структуром у којој протагонисти приповедају о себи кроз налете сећања или жудњи.

За своје песничке збирке, почевши од прве, добијао је многе награде – *И сага си већ ѿзга Бруклинској мосѿи* (*У ahora ya eres dueño del Puente de Brooklyn*; Лоркина награда 1980), *Раздвојене собе* (*Habitaciones separadas*; Национална награда за књижевност Министарства културе 1994), *Присносѿи змије* (*La intimidación de la serpiente*; Национална награда критике 2003)... Бавио се и политиком – на регионалним изборима за скупштину Мадрида 2015. кандидовао се испред Уједињене левице, али није имао успеха. У медијима се повремено оглашава поводом напада на слободу изражавања од стране екстремне деснице. „Култура није хир, није

расипање, није клијентелистички однос са странком на власти. Култура је истински корен једне заједнице”, изјавио је недавно.

IN MEMORIAM: ИСМАИЛ КАДАРЕ (1936–2024)

„Мени је књижевност донела слободу, није било обрнуто”, говорио је о свом животу у комунистичкој Албанији Исмаил Кадаре, један од најзначајнијих писаца XX века, који је међународно признање стекао већ првим романом, *Генерал мртве војске*. „Проницљиви дисидент”, како га описују књижевни теоретичари, прибегаво је различитим стратегијама како би између редова критиковао диктатуру Енвера Хоџе. Нападао је Совјетски Савез или Кину да би указао на исте проблеме који погађају његову земљу; атмосфера у његовим романима је тешка и загушљива, дани су кишовити и ледени – супротно од климе у његовој земљи и слике коју је о себи промовисао режим; параболе, народна предања и митолошке приче користио је да алегорично прикаже време у којем је живео. Најбољи пример за то је роман *Палајша снова*: кафкијанска фабула смештена у време Отоманског царства, визија пакла тоталитарне државе у којој је све под контролом, укључујући и снове поданика, захваљујући установи која се бави њиховим сакупљањем, класификацијом и тумачењем.

Кадаре се годинама спомињао као могући добитник Новелове награде за књижевност. Ипак, није остао ускраћен за друга међународна признања, попут Награде принца од Астуријаса (2009) и Међународног Букера (2005). У свечаном говору приликом уручења Букера, Кадаре је критиковао људе из бивших социјалистичких земаља који тврде да им репресивни систем није дозвољавао да се искажу. „Људи који имају права да кажу нешто о том периоду јесу они који су нешто урадили, не они који су ћутали.” Оваква изјава је распламсала полемику у којој су поједини учесници истицали како је Кадаре током најгоре репресије у социјалистичкој Албанији – уз забрану понеке песме или неизласка другог издања распродате књиге – водио привилегован живот: педесетих година је с државном стипендијом студирао у Москви, заузимао је руководећа места у Удружењу књижевника, у којем су истински политички противници бивали маргинализовани – ако су имали среће. Као члан Политбироа, могао је да путује у иностранство, у Француску у коју је „кријумчарио” своје рукописе, представљајући се

као „дисидентски глас” са Истока. У Француску се и преселио 1990, непосредно пре пада комунизма, настављајући да ужива у привилегованом статусу. Крајем деведесетих је био ангажован у Комитету за Косово и у јавним наступима је оправдавао оружани устанак и деловање терористичке организације „Ослободилачка војска Косова”. У Албанију се вратио 1999. и од тада је живео на релацији Тирана–Париз. Преминуо је 1. јула у Тирани.

Приредио
Предраг ШАПОЊА